Rn

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA
ASSESSORADU DE S'IGIENE E SANIDADE E DE S'ASSISTÈNTZIA SOTZIALE
ASSESSORATO DELL'IGIENE E SANITA' E DELL'ASSISTENZA SOCIALE

ASL
DIPARTIMENTOS DE PREVENTZIONE

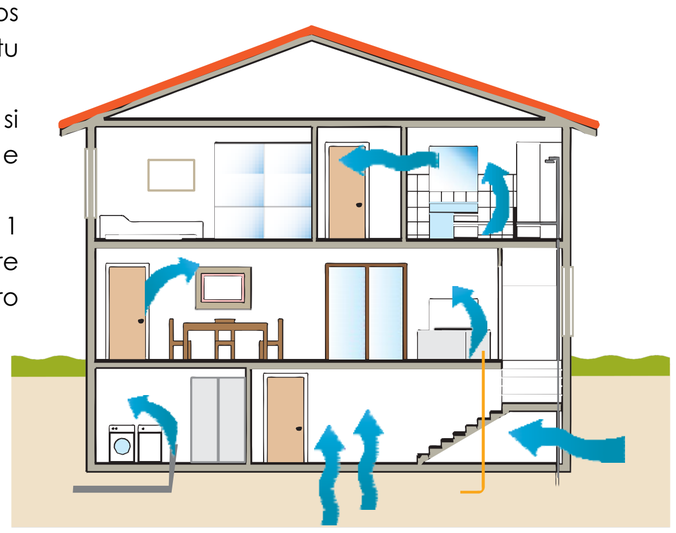
Pro prus informatziones bìsita sa setzione dedicada a su ràdon in su giassu SardegnaSalute.
Iscansiona su còdighe QR inoghe a suta pro un'atzessu diretu a su giassu!

UNU NEMIGU INVISÌBILE IN DOMO

Ite est su radon?

Su radon est unu gas dioativu de orìgine naturale, sena fragu, sena colore e sena sabore (tando non chi si podet intèndere de sos sentidos nostros) presente in sa Terra in cuntzentratziones chi càmbiat de logu in logu. Benit produidu dae su decadessimentu nucleare de s'Uràniu, un'elementu presente in sa cogorosta terrestre giai dae s'orìgine sua.
Su ràdon s'isperdet a sa lestra in atmosfera mentras si cuntzentrat in sos ambientes serrados, comente in sas abitatziones nostras e si trasformat in manera ispontànea in unu protzessu de decadessimentu nucleare, emitende radiatziones ionizantes de tipu alfa) e formende àteros elementos mutidos "figios" chi decadint emitende fintzas cussos radiatziones alfa, perigulosas pro sa salude.
Sa cuntzentratzione de su ràdon s'espressat in Becquerel pro metru cubu (Bq/m3): 1 Bq/m3 currispondet a su decadessimentu de 1 àtomu de ràdon a su segundu in 1 metru cubu de àera. Sa cantidade de sa cuntzentratzione de ràdon in intro domo podet èssere fata in modu sempre cun piticos rilevadores apòsitos (dosìmetros) chi sunt postos in sos ambientes de compudare prus a mancu pro un'annu solare. Concruidu su perìodu de mesuramentu sos dosìmetros benint analizados in laboratòriu.

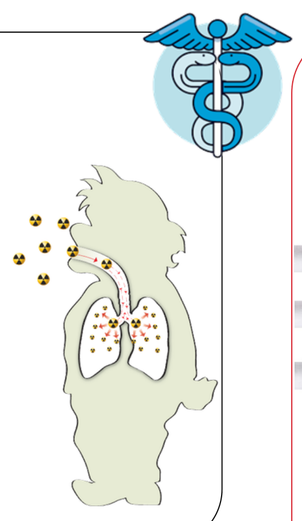

E ube s'agatat?

Su ràdon benit prus che totu dae sa terra, pro su prus dae sas rocas presentes sutaterra de genia vulcànica (granitos, potzolanas, tufos, lavas) essende ricas massimamente de Uràniu (progenitore de su ràdon), sedundariamente dae sos materiales de fràigu chi derivant dae custas rocas e, in minore cantidade, dae s'abba. Essende unu gas prodùidu mescamente sutaterra, una bia lòmpida sa superfìtzie, podet intrare in sos edifìtzios a traessu de sas filaduras chi esistint in sos muros a cuntatu cun su terrinu (es. giungiduras, tretos buidos tra duos muros, intre tubos e muradura, canniduras) lompende sos bàscios e su pranuterra e a bias fintzas sos pranos artos.

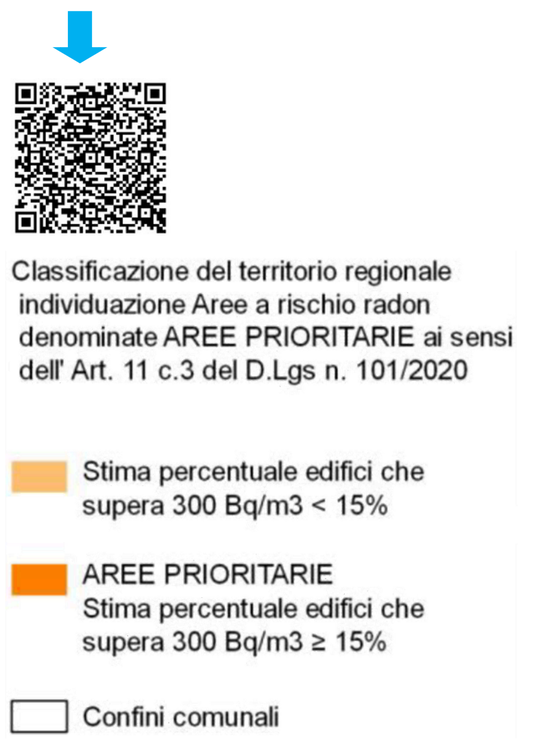
Pro ite est perigulosu pro sa salude?

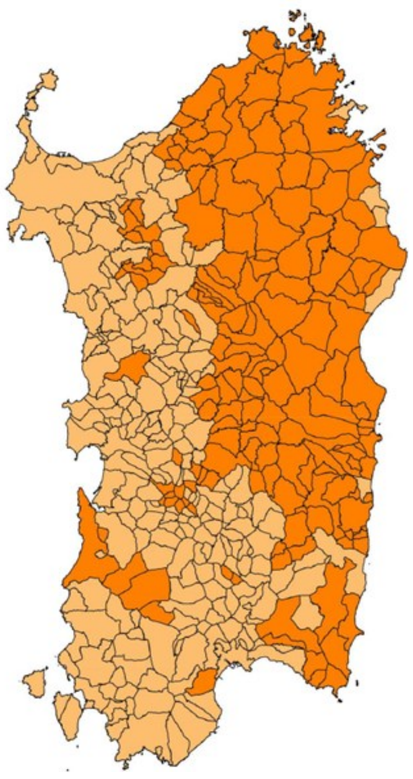
Su perìgulu pro sa salude de s'òmine benit non benit dae su petzi dae ràdon, ma de sos produtos suos de decadessimentu (sos elementos "figios") chi imbucant in s'organismu nostru dae sas bias respiratòrias. Arribbados a sos tessutos purmonares, sighint a decadire e a emìtere radiatziones alfa chi podent dannificare su DNA de sas tzèllulas. Si sos dannos non benint curados in manera curreta dae sos apòsitos mecanismos tzellulares, podent iscasiddare unu protzessu cancerògenu. Su ràdon costituit sa segunda càusa de su tumore de su purmone (a pustis de su fumu ativu) e s'arriscu de tumore purmonare aumentat in manera proportzionale a sa crèschida de sa cuntzentratzione de ràdon e a sa durada de s'esponimentu.

Bives in unu logu de arriscu?

Sa Regione Sardigna, pro mesu de s'ARPAS, at esecutadu una chirca chi at permìtidu de classificare su territòriu regionale cun su sebestu de sas àreas a arriscu ràdon, àreas prioritàrias (a norma de s'art. 11, coma 3, de su D.Lgs. 101/2020 e s.m.i.), in ue ddoe tenet una probabilidade aguale o prus arta de su 15% chi a intro de sos edifìtzios bèngiat isciaddidu su livellu de riferimentu de 300 Bq/m3. Ant identificadu 162 Comunos comente àreas prioritàrias (pòmpia sos Comunos in colore de arantzu iscuru de sa mapa). Informa.ti si su comunu acantu ses torrat intre sas àreas prioritàrias compudende sa lista posta in sa Delìbera de Giunta Regionale n. 20/71 de su 30.06.2022, a s'acàpiu
https:// delibere.regione.sardegna.it/protected/60679/0/def/ref/dbr60493/ o iscansiona su còdighe QR inoghe a suta pro tènnere atzessu a sa Gazeta Ufitziale n. 241 de su 14.10.2022 in ue s'agatat s'elencu de sas àreas prioritàrias de sa Sardigna.

CONNÒSCHERE SA SITUATZIONE

Pro ischire cantu ràdon ddoe tenet in s'abitatzione tua, tocat a nde mesurare sa cuntzentratzione pero mesu de laboratòrios reconnotos (in possessu de sos recuisitos mìnimos cunforma a s'Allegadu II de su D.Lgs. 101/2020 e s.m.i.). Si istas in unu comunu individuadu intre sas àreas prioritàrias, cun locales in su pranuterra o a unu livellu semi-interradu o suterràneu, muti s'ARPAS - Agèntzia Regionale pro s'Amparu de s'Ambiente de sa Sardigna - pro pedire informatziones de comente fàghere sas mesuratziones in s'abitatzione tua e àplica in deretura una pariga de atziones simpres pro reduire sa cuntzentratzione de ràdon aporridas in su ricuadru costa.

info@arpa.sardegna.it +39 070-271681

Iscàbuda de pipare!

Mancari su fumu de sigareta est meda de prus cancerògenu de su ràdon, esistet un'efetu sinèrgicu multiplicativu: sos fumadores espostos a su ràdon presentant un'arriscu 25 bias prus artu cunforma a sos non fumadores espostos a sas matessi cunditziones.

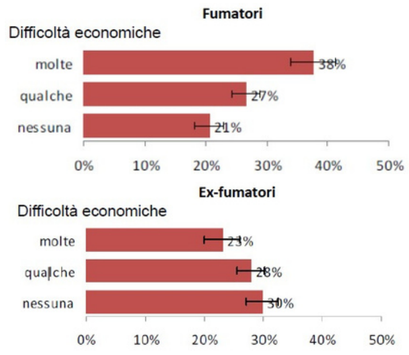
ISCABUDARE CUN SU PIPÒNGIU EST IMPORTANTE PRO TOTUS,
MA EST GALU PRUS DE IMPORTU PRO CHIE BIVET IN
UN'AMBIENTE ACANTA EST PRESENTE SU RÀDON

Sa prataforma "Smettodi fumare" de s'Istitutu Superiore de Sanidade (ISS) podet èssere ùtilosu in su percursu de abbandonu de su fumu. Iscansiona su còdighe QR pro imbucare a sa prataforma e/o muti su nùmeru birde inoghe a suta pro tènnere prus informatziones pro comente agabbare de pipare.

TELEFONO VERDE CONTRO IL FUMO
800 554088
ISTITUTO SUPERIORE DI SANITÀ

Chie est chi pipat de prus in Sardigna?

Segundu sos datos de su Sistema de Bardiamentu PASSI de s'ISS, in Sardigna belle 1 persone ogna 4 est unu fumadore e ateretantos sunt sos ex-fumadores.
Su fitziu a su fumu resurtat prus artu in sas classes de edade prus giòvana. Posca, su nùmeru de sos fumadores creschet tra is persones cun dificultades econòmicas.
Sos chi sunt in dificultade econòmica sunt, pro su prus, sunt prus pagu portados a agabbare de pipare.

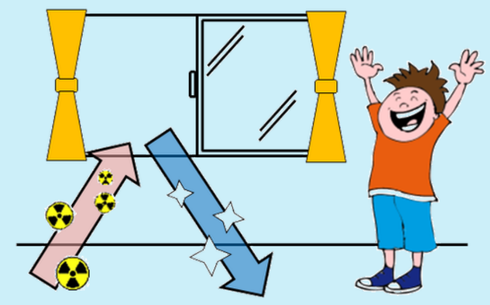

COMENTE NOS PODIMUS DIFÈRE DAE SU RADON

Esistent diversas tècnicas pro redùere sa cuntzentratzione de su ràdon in sos edifìtzios. Unas cantas de custas sunt simpres e econòmicas meda e podent bastare cando sas cuntzentratziones de ràdon non sunt artas meda. S'in casu sas cuntzentratziones de ràdon siant artas, tocat a pedire s'interventu de professionistas cualificados (espertos in interventos de sanamentu ràdon) chi ant a individuare sas tècnicas mègius de aplicare a segunda de sa situatzione.

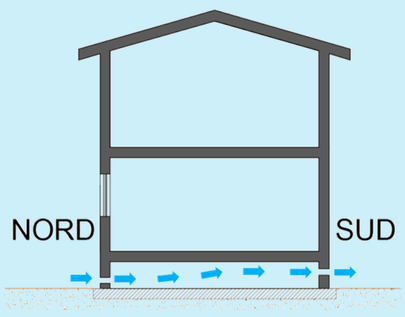
AERARE SOS LOCALES

Una manera simpre pro abbasciare sa cuntzentratzione de su ràdon in domo est sa de aerare sos locales aberende sas ventanas, mescamente a mangianu chitzo, pro favorèssere su càmbiu de s'àera

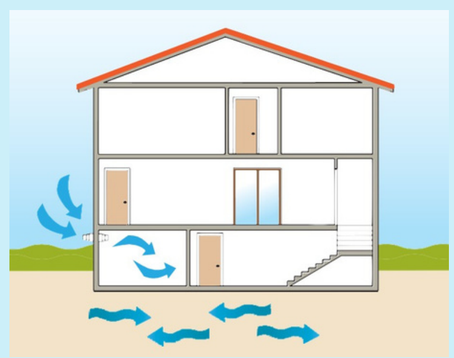
ISTINCADURA DE IS TRETOS BUIDOS E DE IS CANNIDURAS

Un'ùtile interventu pro reduire s'intrada de su ràdon in domo cunsistet in s'istincadura de filaduras, bùidos intre is muros e tubos e putzetos cun silicone, rèsina e chimentu.

ISBENTULIAMENTU NATURALE DE SA CÀMERA DE ÀERA

Est possìbile a favorire su càmbiu de àera in sa càmera de àera faghende istampos in is muros de ingìriu de sa domo pro fàghere currente. S'àera depet colare in una aberidura de intrada e essire dae una aberidura de essida, formende unu giru de àera naturale .

ISBENTULAMENTU FORTZADU DE IS LOCALES

S'isbentuliamentu fortzadu de is locales, pro mesu de ventiladores aspirantes o chi pressadores, permitit de nche bogare s'àera de intro (creende una depressione) o fàghere intrare s'àera de foras (creende una subrapressione chi arreede s'intrada de su ràdon de sutaterra).